

Nybondas-Kangas

30.10.2014

8/2014

Kunnanhallituksille ja kuntayhtymille

Lääkärisopimuksen (LS) päivystysmääräyksiä koskeva uudistus sekä päivystysasetuksen voimaantuloon 1.1.2015 liittyviä täsmennyksiä

Tällä yleiskirjeellä sopimusosapuolet haluavat muistuttaa 1.1.2015 voimaan tulevista päivystysmääräyksistä sekä informoida päivystysasetuksen sisältämistä tarkennuksista päivystykseen.

Päivystysmääräysten soveltamisala

Uudet päivystysmääräykset koskevat terveyskeskuksen ja sairaalan lääkäreitä sekä sairaalan hammaslääkäreitä.

Uusia määräyksiä sovelletaan näin ollen sekä perusterveydenhuollossa että erikoissairaanhoidossa työskenteleviin lääkäreihin, kuntatyöntajasta riippumatta. Määräyksiä käytetään myös yhteispäivystyspisteissä ja eri päivystysaloilla päivystäviin lääkäreihin.

Terveyskeskusten hammaslääkärien työpaikkapäivystyksen korvaukset on määritelty liitteessä 2. Muilta osin heihin sovelletaan kuitenkin yleisen osan 15 § – 16 §:n määräyksiä. Eläinlääkäreiden päivystys on kokonaisuudessaan määritelty liitteessä 5.

Päivystysmääräysuudistuksen taustaa

Voimassa olevat (31.12.2014 saakka) aktiivipäivystystä koskevat sopimusmääräykset poikkeavat toisistaan terveyskeskuksessa ja sairaalassa. Aktiivipäivystyksen korvaukset on määritelty lääkärien ja hammaslääkärien sopimusliitteissä. Sen sijaan vapaamuotoisen päivystyksen ja muun työpaikkapäivystyksen peruskorvaukset ovat terveyskeskusten ja sairaaloiden lääkäreille ja hammaslääkäreille yhteiset. Näitä peruskorvauksia koskevia määräyksiä ei ole muutettu.

Terveyskeskuksessa työskentelevät lääkärit saavat LS:n 2012–2013 mukaan aktiivipäivystyksestä kultakin päivystystunnilta korottamattoman tuntipalkan (tai tunnin vapaata). Sen lisäksi päivystysajalta maksetaan liitteen mukaiset käyntipalkkiot ja toimenpidepalkkiot (aktiivipäivystys, muu työpaikkapäivystys, vapaamuotoinen päivystys).

Sairaalalääkärien liitteessä LS:ssa 2012–2013 on sovittu maksettavaksi kultakin aktiivipäivystyksen päivystystunnilta sekä muiden päivystysmuotojen aktiiviyötunneilta 55 % korotettu tuntipalkka tai annettavaksi vastaava vapaa-aika. Lisäksi on maksettu epämukavan työajan korvaukset. Sairaalahammaslääkäreiden korvaukset määrättyvät sairaalalääkäreiden (liite 3) mukaan.

yleiskirje1408hnk-lääkärit-päivystysmääräykset.docx

Nybondas-Kangas

30.10.2014

8/2014

Korvausmääräykset ovat olleet keskenään erilaisia ja aiheuttaneet yhteensovittamisongelmia esimerkiksi yhteispäivystyspisteissä tai terveyskeskuslääkärien päivystäessä erikoissairaanhoidon tiloissa.

Päivystysasetus

Päivystysjärjestelmä muuttuu 1.1.2015 (synnytykset ja lastentaudit 1.6.2015) voimaantulevan päivystysasetuksen asettamien vaatimusten vuoksi. Asetuksen toimeenpano edellyttää vaativan päivystyshoidon keskittämistä sairaaloihin, joiden päivystystoiminta täyttää asetuksen asettamat edellytykset. Päivystys keskittyy näin ollen suurempiin päivystysyksiköihin. Myös päivystysvuorot muuttuvat edelleen entistä aktiivisemmiksi potilasvirtojen keskittymisen vuoksi.

Päivystysasetuksen 2 §:n mukaan kunnan tai kuntayhtymän on huolehdittava siitä, että kiireellistä hoitoa on saatavilla kaikkina vuorokauden aikoina joko kiireettömän hoidon yhteydessä tai erillisessä päivystystä toteuttavassa yksikössä (päivystysyksikössä). *Ympärivuorokautinen* päivystys on järjestettävä perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon yhteispäivystyksenä, ellei saavutettavuus- ja potilasturvallisuusnäkökohdista muuta johdu. STM voi myöntää hakemuksesta luvan perusterveydenhuollon ympärivuorokautisen erillispäivystyksen järjestämiseen.

Tästä syystä on tarpeen kannustaa päivystäjiä osallistumaan päivystysvuoroihin ympäri vuorokauden ja viikon sekä tasata päivystyskuormaa päivystäjien kesken. Päivystysmääräysuudistuksella ennakoidaan myös sosiaali- ja terveydenhuollossa palvelujen järjestämisessä mahdollisesti tapahtuvia muutoksia. Tästäkin syystä on tarpeen, että määräykset ovat mahdollisen yhdenmukaisia lääkäriryhmästä riippumatta. Myös akuuttilääketieteen erikoisan syntyy vaikuttaa päivystyskäytäntöihin ja suunnitteluun.

Sopijaosapuolet katsovat lääkärisopimuksen päivystysmääräysuudistuksen edesauttavan päivystyksen työvuorosuunnittelua, toimivuutta ja palkitsevuutta tulevaisuutta silmälläpitäen.

Sopijaosapuolet eivät sopimusmuutoksilla ota kantaa voimassa oleviin paikallisiin sopimuksiin. Paikallisten sopimusten tarve ja määräysten sisältö ratkaistaan paikallistasolla.

Päivystyksen määritelmä

Päivystys toimintojen näkökulmasta on määritelty terveydenhuoltolaissa ja päivystysasetuksessa, joka tulee voimaan 1.1.2015. Terveys- ja sosiaalilain 50 §:n mukaan kiireellisen hoidon antamista varten kunnan tai sairaanhoitopiirin kuntayhtymän on järjestettävä ympärivuorokautinen päivystys. Kiireellisellä hoidolla tarkoitetaan äkillisen sairastumisen, vamman, pitkäaikaisairauden vaikeutumisen tai toimintakyvyn alenemisen edellyttämää välitöntä arviota ja hoitoa, jota ei voida siirtää ilman sairauden pahenemista tai vamman vaikeutumista.

Lääkärisopimuksessa päivystyksellä tarkoitetaan työnantajan määräykseen perustuvaa lääkärin/hammaslääkärin olemista työpaikalla tai muualla valmiina työskentelemään säännöllisen työaikansa ulkopuolella. Päivystyksen ajankohdista ja alkamis- ja päättymisajankohdista päättää edelleen

Nybondas-Kangas

30.10.2014

8/2014

työnantaja. Tämä työvuorosuunnittelua koskeva periaate on uusissakin määräyksissä lähtökohtana. Ko. suunnittelu lähtee työnantajan päivystystoimintaa koskevista toiminnallisista realiteeteista sekä käytettävissä olevista henkilöresursseista. Lääkärisopimuksessa esim. päivystyksen alkamisajankohtaa ei ole sidottu tiettyyn kellonaikaan.

Näin ollen päivystystä lääkärisopimuksen mukaan on edelleen sellainen toiminta, joka täyttää päivystyksen määritelmän (esim. terveyskeskusten iltataikainen päivystysvastaanotto klo 16–19 säännöllisen työajan ulkopuolella).

Päivystysmuodot

Lääkärisopimuksessa on sovittu päivystykselle uusi käsitteistö.

Päivystys on jaettu kolmeen päivystysmuotoon. LS:ssa 2012–2013 muodot ovat aktiivipäivystys, muu työpaikkapäivystys ja vapaamuotoinen päivystys.

Aktiivipäivystys muuttuu työpaikkapäivystykseksi. Työpaikkapäivystys on joko ympärivuorokautista tai osavuorokautista. Tässä päivystysmuodossa lääkäri on määrätty suorittamaan päivystystä työpaikalla. Aktiivisuusastetta ei uusissa määräyksissä enää määritellä. Tähän päivystyksen muotoon liittyy myös seuraavan työpäivän suunnitteleminen vapaaksi.

Päivystysasetuksesta annetun muistion (STM 12.9.2014) mukaan välittömällä valmiudella tai välittömällä saatavuudella tarkoitetaan sitä, että henkilöstö on paikalla päivystyksessä tai sairaalassa ja tarvittava potilaan hoito voidaan aloittaa välittömästi. Muistion mukaan tämä tarkoittaa henkilöstön kohdalla työpaikkapäivystystä.

Toinen päivystysmuoto on vapaamuotoinen päivystys. Se on muualla kuin työpaikalla suoritettavaksi määrättyä päivystystä (esim. puhelinpäivystys). Viranhaltija on velvollinen olemaan tavoitettavissa ja kutsun saatuaan tarvittaessa välittömästi lähtemään työpaikalleen.

STM:n päivystysasetusta koskevan muistion mukaan palvelun nopealla saatavuudella tai valmiudella tarkoitetaan sitä, että toiminta voidaan aloittaa nopeasti, eli pääsääntöisesti alle 30 minuutissa. Tämä voidaan henkilöstön kohdalla toteuttaa muistion mukaan *myös* vapaamuotoisena päivystyksenä. Lisäksi muistiossa todetaan, että palvelun saatavuudella tai valmiudella tarkoitetaan asetuksessa sitä, että toiminta voidaan aloittaa yli 30 minuutin kuluessa, mutta pääsääntöisesti tunnin kuluessa tarpeen ilmaantua. Tämä voidaan henkilöstön kohdalla muistion mukaan toteuttaa vapaamuotoisena päivystyksenä.

Nykyisten määräysten muu työpaikkapäivystys muuttuu nimeltään poikkeavaksi työpaikkapäivystykseksi. Poikkeava työpaikkapäivystys on päivystysmuotona nykyisin jo harvinainen. KT:n ja Lääkäriliiton selvityksen mukaan lokakuussa 2013 sairaanhoitopiireissä oli 13 muun työpaikkapäivystyksen vakanssia.

Poikkeavan työpaikkapäivystyksen käyttöä on rajattu. Se koskee tilanteita, joissa vapaamuotoista päivystystä ei ole katsottu riittäväksi, vaan esim. potilasturvallisuus tai lainsäädännön erityisvaatimukset (esim. mielenterveyslaki) poikkeuksellisesti edellyttävät työpaikalla oloa. Poikkeuksellisen työpaikkapäivystyksen aktiivisuusaste on vähäinen, noin 20–40 %. Jos aktiivisuusaste on tätä suurempi, tulee päivystysmuotona käyttää työpaikkapäivystystä. Lähinnä poikkeava työpaikkapäivystys voi tulla kyseeseen psykiatriassa ja synnytyksissä.

Vaikka vakanssien määrittely ja vakanssiin perustuvien tietojen seuranta sellaisenaan lääkärisopimuksesta poistuu, työnantaja seuraa jatkossakin päivystykseen käytettäviä lääkäriresursseja, päivystystuntien määrää ja päivystysmuotoja. Näitä tietoja tarvitaan sekä valtakunnalliseen seurantaan että paikallisesti, mikäli esim. luottamusmiehen kanssa neuvotellaan päivystyssidonnaisuudesta.

Aktiivisuusastetta on lääkärisopimuksen perusteella seurattava vain, jos on tarvetta poikkeavaan työpaikkapäivystykseen päivystysmuotona. Aktiivisuusasteen seurannassa voi käyttää LS:n 2012–2013 mukaista menetelytapaa (vuosittainen tarkastelu, yleinen osa 15 § 3 mom.)

Työnantajan on kuitenkin seurattava aktiiviyöhön käytettyä aikaa työaikalain mukaisen ylitöiden enimmäismäärän seuraamiseksi (yleinen osa 19 §).

Päivystykseen liittyviä muita käsitteitä

Päivystysvakanssi -käsite on poistettu uusista määräyksistä. Jatkossa työnantaja määrittelee päivystykseen vaadittavat lääkäriresurssit ja seuraa päivystystuntien määrää viikon ja vuorokauden eri aikoina. Työnantaja arvioi mm. potilasturvallisuussyistä vuosittain tarvittavat resurssit ja tätä kautta myös eri päivystysmuotojen tarpeellisuuden. Tästä syystä päivystyksen muoto voi toiminnossa tai ao. pisteessä muuttuakin - vapaamuotoinen päivystys voi olla tarpeen muuttua työpaikkapäivystykseksi tai päinvastoin. Lähtökohtana on päivystystarpeessa tapahtuva muutos, joka voi esimerkiksi vaatia päivystäjän oloa työpaikalla ja vapaamuotoinen päivystys voidaan tästä syystä katsoa riittämättömäksi.

Yksittäinen päivystysvuoro voi vaihdella pituudeltaan muutamasta tunnista 24 tuntiin. Vapaamuotoisessa päivystyksessä päivystysvuoro voi olla tätä pidempikin. Päivystysvuoro voidaan jatkossa hoitaa joko yhden lääkärin voimin tai se voidaan jakaa pienempiin osiin niin, että esim. illan hoitaa yksi lääkäri ja yön toinen, käytettävissä olevien resurssien mukaan. Määräys mahdollistaa myös joustavasti lyhyetkin päivystysvuorot, mikäli toiminnan järjestäminen ei edellytä kuin esim. ilta-aikaista arkipäivystystä (osavuorokautinen päivystys).

Päivystysvelvollisuuden rajoitus

Lääkärin virkavelvollisuuksiin kuuluvaa päivystysmäärää rajoitetaan jatkossa siten, että ilman suostumusta ei määrätä päivystämään työpaikkapäivystyksenä kalenterikuukaudessa yli viittä kertaa eikä yli 85 tuntia. Rajan täyttymistä tarkasteltaessa riittää, että toinen rajoituksista (tunnit tai kerrat) täyttyy. Se rajoitus, joka täyttyy ensimmäisenä, huomioidaan. Tämä

tarkoittaa sitä, että työnantaja voi määrätä lääkärin päivystämään esimerkiksi 24 + 17 + 17 + 17 + 10 tuntia kuukaudessa (85 tuntia ja viisi kertaa, esimerkissä kummatkin rajoitukset täyttyvät samanaikaisesti). Toisaalta esimerkiksi kalenterikuukauden neljäs 24 tuntia kestävä päivystys (3 x 24 = 72 t) vaatii suostumuksen. Lääkärien päivystyssidonnaisuuden rajoittamisesta voidaan sopia paikallisesti toisin kuten tähänkin saakka.

Uusien määräyksien mukaan ilman suostumusta ei määrätä päivystämään vapaamuotoisena päivystyksenä yli kuutta kertaa kalenterikuukaudessa. Vapaamuotoisessa päivystyksessä yhdeksi päivystyskerraksi katsotaan enintään 24 tuntia kestävä ajanjakso.

Rajoitusten ero nyky määräyksiin on se, että tarkastelurajana ei käytetä nyky sopimuksessa ilmaistua terveyskeskuksen tai sairaalan päivystysvuorokausien keskimääräistä laskennallista lukua (18 tai 19 tuntia).

Uusissa sopimusmääräyksissä osa-aikaisen lääkärin/hammaslääkärin päivystysvelvollisuuden määrästä on todettu, että sitä vähennetään (suhteessa täyttä työaikaa tekevään), mikäli tämä on toiminnallisista syistä mahdollista. Osa-aikaisen päivystysvelvollisuuden suuruus on työnantajan harkinnassa.

Uusissa määräyksissä nykyisen määräyksen sisältöä on tarkennettu raskaana olevan viranhaltijan kohdalla siten, että 28 raskausviikosta eteenpäin määräyksissä suositellaan viranhaltijan vapauttamista kokonaan päivystyksestä. Toissijaisesti, mikäli päivystysjärjestelyjä ei voida toteuttaa viranhaltijan vapauttamisella toiminnallisista syistä johtuen, tulee vähentää tai lyhentää viranhaltijan päivystysvuoroja. Mikäli viranhaltijan työkyky on senkaltainen, että hän voi päivystää ja hän myös itse näin asian näkee, ei toisaalta ole mitään estettä päivystämiseksi 28 raskausviikon jälkeenkään.

Päivystyskorvaukset 1.1.2015 lukien

Päivystyskorvaukset työpaikkapäivystyksessä määräytyvät niin terveyskeskuksissa kuin sairaaloissa työskentelevien lääkäreiden osalta samalla tavalla. Korkeimmin korvattuja ovat viikonlopun ja yön päivystystunnit. Myös vapaamuotoisen päivystyksen ja poikkeavan työpaikkapäivystyksen aktiiviyö korvataan ao. taulukosta ilmenevällä tavalla.

Korvaukset määritetään kertoimina viikonpäivän ja kellonajan mukaan. Lääkärin varsinaisesta palkasta laskettu tuntipalkka kerrotaan taulukon mukaisella kertoimella.

Ko. päivystysrupeaman tunnit voidaan antaa myös vastaavana vapaa-aikana tai osittain rahana ja osittain vapaa-aikana.

Päivystyksestä ei makseta muita työaikakorvauksia.

Ohessa lääkärisopimuksen kerroinmalli 1.1.2015 alkaen.

	klo 0–8	klo 8–15	klo 15–18	klo 18–22	klo 22–24
maanantai	3	-	1,75	1,75	2,5
tiistai–torstai	2,5	-	1,75	1,75	2,5
perjantai	2,5	-	1,75	2,25	3
lauantai–sunnuntai *)	3	2,25	2,25	2,25	3

*) sekä juhlapyhät, niiden aatot klo 18 alkaen, juhannusaatto ja muuksi päiväksi kuin sunnuntaiksi sattuva jouluaatto

Uudenvuodenpäivänä, loppiaisena, pitkäperjantaina, toisena pääsiäispäivänä, vapunpäivänä, helatorstaina, juhannuspäivänä, pyhäinpäivänä, itsenäisyyspäivänä, joulupäivänä, tapaninpäivänä, ja edellä mainittujen juhlapyhien aattona klo 18 alkaen (esim. pitkäperjantaita edeltävä torstai-ilta, itsenäisyyspäivää edeltävä ilta) noudatetaan alimman rivin (lauantai–sunnuntai, 2,25–3) kertoimia. Juhannusaattona ja muuksi päiväksi kuin sunnuntaiksi sattuvana jouluaattona (esim. jouluaatto on keskiviikko) noudatetaan viimeisen rivin korvaustasoa (2,25–3) koko vuorokauden.

Em. juhlapyyhiä ja aattoja koskevan määräyksen on tarkoitus vastata tulkinallisesti (sunnuntaikorvaukseen oikeuttavat) LS:n 2012–2013 korvaustasoa (KVTES III luku 19 § ja 20 §).

Terveyskeskusten lääkärit saavat 1.1.2015 lukien edelleen päivystysajalta liitteen 1 mukaiset toimenpidepalkkiot, mutta eivät enää käyntipalkkioita (liite 1). Sairaalälääkärit puolestaan saavat edelleen liitteen 3 mukaiset todistus- ja lausuntopalkkiot päivystyksen ajalta.

Sopijaosapuolet eivät tällä muutoksella ole halunneet sitoa päivystyksen aloittamisaikoja. Näin ollen, mikäli päivystys alkaa arkipäivänä esim. klo 15.30, päivystyskorvaus maksetaan päivystyksen alkamisajankohdasta lukien taulukon mukaan. Jos taas arkipäivystys alkaa jo klo 14.30, päivystyskorvaus maksetaan korvaustaulukon ko. päivän klo 15 alkavan korvausker-toimen mukaan (esim. tiistaina klo 15 kerroin on 1,75).

Vapaamuotoisen ja poikkeavan työpaikkapäivystyksen peruskorvauksia ei ole muutettu.

Esimerkki / pääsiäinen

Lääkäri päivystää työpaikkapäivystyksenä pääsiäislauantaista klo 22 – pääsiäissunnuntaihin klo 8. Työnantaja maksaa päivystyskorvaukset rahana. Lääkäriin tuntipalkka on 33 euroa. Tosiasiallisia päivystystunteja on 10 tuntia, joista kaikki maksetaan 3-kertoimella korotetulla tuntipalkalla. Yhteensä kertoimilla korotettuja tunteja on 30. Rahana korvattavaksi tulee 990 euroa.

Nybondas-Kangas

30.10.2014

8/2014

Esimerkki / arkipyhiä koskevat päivystyskorvaukset

Arkipyhäkorvaukset toimivat kuten sunnuntaikorvaukset.

Lääkäri päivystää loppiaisena 2015. Loppiaisen 6. tammikuuta on tiistai.

Lääkärin päivystysrupeama alkaa tiistaina klo 9 ja kestää keskiviikkoamuun klo 8.

Korvaukset menevät kuten viikonloppuna eli klo 22 asti kertoimella 2,25 ja klo 22 alkaen klo 8 keskiviikkoamuun asti kertoimella 3.

Esimerkki / aattokorvaus jouluna 2015

Lääkäri päivystää keskiviikkona 23.12.2015 klo 15 – jouluaattoamuun (torstai) klo 8 saakka. Päivystyskerroin (taulukon tiistai–torstai) on klo 15–18 ja klo 18–22 1,75 ja klo 22–24 2,5. Klo 0–8 eli aattovuorokauden alusta päivystyskerroin on 3.

Vuoden 2014–2015 vaihteeseen sattuva päivystys

Päivystyskorvaukset tulevat voimaan 1.1.2015 klo 0. Mikäli yhtenäinen päivystysvuoro alkaa vuoden 2014 puolella ja jatkuu vuoden 2015 puolelle, noudatetaan 1.1.2015 voimaan tulevia määräyksiä päivystysvuoron alusta lukien.

Esimerkki

Lääkäri on määrätty päivystämään 31.12.2014 klo 16 ja 1.1.2015 klo 8 välisen ajan. Päivystyskorvaukset tulevat voimaan 1.1.2015 klo 0. Koko päivystyksen ajalta maksetaan korvaukset 1.1.2015 voimaan tulevien päivystysmääräysten mukaisesti.

Puhelin tai muu päivystyksen etäkonsultaatio

Vapaamuotoiseen päivystykseen sisältyvää konsultaatiota on laajennettu. Työpaikan ulkopuolella tehtävän puhelinkonsultaation lisäksi voidaan tehdä myös muuta päivystykseen liittyvää etäkonsultaatiota. Konsultaatiolla tarkoitetaan potilaan hoitoa koskevaa neuvottelua ja ohjeistusta päivystävän lääkärin ja saman sairaalan toisen päivystävän lääkärin (yleensä ns. etä- tai takapäivystäjien) tai potilaan hoidosta lääkärin poissa ollessa lähinnä vastuussa olevan hoitohenkilökuntaan kuuluvan kanssa taikka toisen sairaalan tai terveyskeskuksen päivystävän lääkärin kanssa.

Työnantajyksikössä on muutoksesta johtuen tarpeen määritellä ja tunnistaa käytössä olevat päivystyskonsultaation muodot (esim. ne erikoissalat, joihin liittyy muutakin kuin puhelimesta tapahtuvaa konsultaatiota). Tulevaisuudessa teknologian kehittyessä edelleen voidaan enenevässä määrin lääkäreitä konsultoida niin, että hänen ei tarvitse lainkaan tulla työpaikalle vaan hän voi esimerkiksi kotilaitteistoltaan katsoa lähetetyt röntgenkuvat tai muut potilasasiakirjat sekä tehdä tarvittavat kirjaukset ja/tai esim. puhelimella antaa hoito-ohjeet hoitavalle lääkärille.

Nybondas-Kangas

30.10.2014

8/2014

LS:n yleisen osan 16 §:n 4 momentin mukaan konsultaation aktiiviyöajalta maksetaan 16 §:n 1 momentin mukainen korvaus. Alle tunnin aktiiviyöstä on määräys 16 §:n 3 momentissa, jonka mukaan mikäli aktiiviyö kestää alle tunnin, suoritetaan korvaus kuitenkin yhdeltä tunnilta. Määräys vastaa LS:n 2012–2013 kirjausta tältä osin.

KUNNALLINEN TYÖMARKKINALAITOS

Työmarkkinajohtaja

Markku Jalonen

Neuvottelupäällikkö

Henriikka Nybondas-Kangas